

УДК [728.012:699.85:373.2]-028.22](477.54)
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2025.01.168>

ОРГАНІЗАЦІЯ БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ДИТЯЧИХ ЗАКЛАДІВ ВІЗУАЛЬНИМИ ЗАСОБАМИ

Ольга ПІДЛІСНА

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3254-4307>

кандидатка мистецтвознавства, доцентка,
Харківський національний університет міського господарства,
кафедра образотворчого мистецтва та дизайну,
вул. Маршала Бажанова, 17, 61002, Харків, Україна,
e-mail: Olha.Pidlisna@kname.edu.ua

Аліна ШИЯНЕНКО

студентка другого курсу магістратури,
Харківський національний університет міського господарства,
вул. Маршала Бажанова, 17, 61002, Харків, Україна,
e-mail: Alina.Shiyanenko@kname.edu.ua

Мета статті — привернути увагу світової спільноти до необхідності пошуків сучасного дизайну у приміщеннях бомбосховищ та укриттів, призначених для перебування дітей; систематизувати художньо-дизайнерські засоби організації приміщень дошкільних закладів та запропонувати варіанти креативного рішення для реальних приміщень укриття дитячого садка в Харкові. *Об'єктом дослідження* є безпечне середовище укриття у дитячих закладах, а *предметом* — візуальні засоби організації комфортного середовища для дітей. Було досліджено сучасне суспільне денне середовище вітчизняних та закордонних дитячих дошкільних закладів, середовище дитячих кімнат у приватних житлових будинках або квартирах. Окремо досліджувалось середовище українських бомбосховищ у підвальних приміщеннях бібліотек та суспільних центрів, де під час повітряних атак перебували діти. Висвітлено художні аспекти організації простору, такі як стінові розписи, дизайнерські мобільні меблі, елементи штучного освітлення, куточки живої природи. *Результатом дослідження* є систематизація художньо-дизайнерських візуальних засобів, за допомогою яких можна створити універсальне безпечне середовище для перебування дітей під час надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: бомбосховища, укриття, дошкільні заклади, безпечне середовище, організація приміщень, художньо-дизайнерські засоби.

Olga PIDLISNA

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3254-4307>

Candidate of arts, Associate professor,
Associate professor of the Department of Fine Arts
and Design,

Kharkiv National University of Urban Economy,
17, Marshala Bazhanova Str., 61002, Kharkiv, Ukraine,
e-mail: Olha.Pidlisna@kname.edu.ua

Alina SHIYANENKO

2nd year student master's degree,

Kharkiv National University of Urban Economy,
17, Marshala Bazhanova Str., 61002, Kharkiv, Ukraine,
e-mail: Alina.Shiyanenko@kname.edu.ua

ORGANIZATION OF A SAFE ENVIRONMENT OF CHILDREN'S INSTITUTIONS USING VISUAL MEANS

The purpose of this article is to draw the attention of the world public to the need to find a modern design of bomb shelters and shelters for children; to systematize the artistic and design means of organizing the premises of preschool institutions and to offer options for creative solutions for the real premises of the kindergarten in Kharkiv

The object of this study is a safe shelter environment in children's institutions, the subject of the study is visual means of organizing a comfortable environment for children.

The modern public day environment of domestic and foreign children's preschools, the environment of children's rooms in private residential buildings or apartments were studied.

The environment of Ukrainian bomb shelters in the basements of libraries and cultural centers, where children were during airstrikes, was separately investigated.

The research highlighted such artistic aspects of space organization as wall paintings, designer mobile furniture, elements of artificial lighting, corners of living nature.

The result of the study is the systematization of art and design visual tools, which can be used to create a universal safe environment for children to stay in during emergency situations.

Keywords: bomb shelters, shelters, preschools, safe environment, organization of premises, art and design tools.

Вступ. *Постанова проблеми.* Сьогодні в Україні гостро стоїть проблема відбудови житлового фонду та соціального сектору будівництва. За інформацією Міністерства освіти і науки України станом на 18 серпня 2022 року від бомбардувань та обстрілів пошкоджень зазнали 2300 закладів освіти, з них 286 зруйновані повністю. Повністю знищені райони, міста та населені пункти мають заново будуватися за новими правилами, враховуючи гіркий досвід нинішньої війни. Саме це обумовлює *актуальність* нашого дослідження. «План швидкого відновлення України передбачатиме швидко реконструкцію об'єктів соціальної інфраструктури, зруйнованих внаслідок повномасштабного російського вторгнення, та має враховувати найкращі сучасні стандарти будівництва» [1].

Звісно, одними з перших побутових будівель мають стати саме дитячі садки та школи, дитячі лікарні та інші заклади для дітей. Але ж, зважаючи на необхідність воєнного сьогодення, досвід будівництва укриттів, наприклад, Ізраїлю, Сирії, самої України, розуміємо, що нові заклади мають будуватися з наявністю надійних і безпечних приміщень-сховищ. При цьому не зайве, щоб такі приміщення могли б забезпечити не лише короткочасне кількагодинне перебування дітей, але й дати можливість для прийняття їжі, дистанційного навчального процесу, спортивних ігор та сну, перегляду театральних вистав тощо. Тобто таке середовище має бути майже універсальним — забезпечувати різноманітні функції, а значить і мобільним щодо швидких змін, пристосованим для перепланування під різні дитячі потреби. На рівні архітектурного планування вирішується лише функціональний бік цієї проблеми. Проте діти у надзвичайній ситуації більше за дорослих потребують психологічної підтримки, відокремлення негативних емоцій, створення позитивної емоційної атмосфери. І цей аспект вирішується саме за допомогою художньо-дизайнерських засобів, що робить це дослідження актуальним та затребуваним.

З огляду на проблему, пропонується вивчити сучасні тенденції організації відповідних просторів, визначити образотворчі та дизайнерські засоби їх утворення, і на основі проведеного дослідження розробити таку пропозицію дитячого універсального простору, яка б відповідала усім необхідним умовам.

Дизайнерські елементи мобільної трансформації простору задля забезпечення його багатофункціональності є основним *предметом* нашого дослідження.

Ступінь дослідженості проблеми організації безпечного середовища дитячих закладів. У науковій літературі, на жаль, ми не знайшли джерел, безпосередньо пов'язаних з предметом дослідження. Науковці приділяють увагу інформаційній, технологічній безпеці, впровадженню дистанційної форми навчання. В Україні широко досліджується сьогодні загальна безпека шкільного навчального середовища [2; 3; 4]. Так, проблемі формування безпечного освітнього середовища у початковій школі присвячене дослідження Шульги. Створенню безпечного освітнього середовища у закладах освіти в умовах воєнного стану присвячене дослідження українських дослідниць Собченко, Кін, Ворожбіт-Горбатюк, інноваційні архітектурні рішення укриттів розробляються наразі у придніпровській державній академії будівництва та архітектури, чому присвячена стаття Євсєєвої, та ці дослідження скоріше відносяться до сфери педагогіки, психології, архітектури. Пріоритету захисту дітей та громад присвячені матеріали багатьох міжнародних сайтів. Тому, як створити безпечне та здорове середовище догляду за дитиною, присвячені статті [7; 8; 9]. Але, що стосується естетичної складової, участі мистецьких засобів у забезпеченні комфортного дитячого середовища укриттів, такий аспект не досліджувався. Натомість, у соціальних мережах достатня кількість інтернет-ресурсів присвячена цьому питанню. Так, у статті «Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки» відображена підвищена увага українського уряду до проблеми організації безпечного простору. «Організовувати та облаштовувати укриття в ЗДО слід з позиції безпеки та комфорту перш за все дітей дошкільного віку. Більшість укриттів у ЗДО організовується в підвальних приміщеннях, які раніше не використовувались для перебування в них дітей, тому потребують певної підготовки, проведення ремонтних робіт та перепланування відповідно до вимог ДСНС» [5]. У Листі МОН № 1/8820-23 від 20.06.23 року «Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів» мова йде, знов-таки, про функціональне рішення. Хоча не принижується й значення колірного рішення та художнього оформлення. «Слід звернути

увагу на колір фарби для стін укриття і надати перевагу світлим відтінкам. Так в підвальному приміщенні буде світліше. Підняти настрій та відволікти дітей допоможуть художнє оформлення та доречне декорування стін. Варто продумати достатнє освітлення з різними варіантами включення» [6]. Певна кількість наукових джерел присвячена вивченню художньо-дизайнерських засобів формування дитячого ігрового середовища, оформленню дитячих кімнат, екологічності матеріалів, дидактичному обладнанню тощо [10; 11; 12]. Але усе це не стосується середовища укриття, де діти вимушені перебувати під час стресових надзвичайних ситуацій.

Основні результати дослідження. Архітектура дитячих закладів періоду соціалізму не передбачала ніяких надзвичайних ситуацій у приміщеннях, окрім пожежі, тому система пожежогасіння та запасні виходи та сходи — єдині елементи безпеки. У більшості випадків дитячі дошкільні заклади взагалі не мали підвальних приміщень. Зате функціональне зонування у дитячих садках вирішувалось кардинально: окреме приміщення спальні, спрямоване найчастіше вікнами на північ, відокремлювалося несучою стіною. Велика кімната кожної групи призначалася для прийняття їжі та ігрових занять, поділялася на зони простим розставленням меблів та іграшок. Санітарні вузли примикали до спальні, а вхідна зона містила роздягальню та шафки з одягом. Окремо розташований блок кухні та актові зали для музичних занять працювали для усіх вікових груп, за певним часовим графіком. Така планувальна схема була типовою і, незалежно від розташування будівлі, забезпечувала повністю функціонування дитячого закладу. Художні засоби також застосовувалися досить поширено у соціалістичному суспільстві, розписи стін та панелі відповідали за сюжетами соціалістичним установам, фільмам, книжкам. На жаль, як з'ясувалося, під час надзвичайних обставин, наприклад, військових дій, ракетних атак, тощо, усі побудовані у цей період споруди зовсім не пристосовані до безпечного перебування дітей, бо навіть не мають підземного поверху. Ось чому, узявши до уваги позитивні здобутки тогочасного будівництва, сьогодні необхідно будувати приміщення з надійними безпечними укриттями.

Основна частина. Дитячі садки до війни в Україні поступово модернізувалися, набуваючи сучасного

вигляду, який відповідав європейським стандартам. Значна увага приділялась зовнішньому оформленню будівель, інтер'єрам, а також облаштуванню території для безпечного та комфортного перебування дітей. Більшість будівель дитячих садків мали яскравий, привабливий вигляд, щоб створити позитивну атмосферу для дітей. Фасади фарбували у різнокольорові відтінки, часто із зображеннями героїв казок або природних пейзажів. У сучасних проектах активно використовували енергозберігаючі технології, встановлювали нові вікна, утеплювали стіни, оновлювали покриття.

Дитячі майданчики обладнували сучасними гоґдалками, пісочницями, гірками та спортивними комплексами з безпечними покриттями. Територію озеленювали, висаджуючи дерева, квіти, кущі, а також створювали місця прогулянок із затишними альтанками. Для безпеки дітей територію часто огорожували, а на входах встановлювали домофони чи системи відеоспостереження.

Приміщення в дитячих садках ремонтували, фарбуючи у світлих, пастельних тонах, щоб створити затишну атмосферу. У групових кімнатах використовували меблі, адаптовані до зросту дітей, виготовлені з екологічно чистих матеріалів. Стеля та стіни прикрашалися навчальними та розважальними зображеннями, такими як алфавіт, цифри, казкові сюжети. Виділялись окремі кімнати для ігор, навчання, відпочинку, їдальні та спортивні зали. У сучасних садках часто облаштовували кімнати для творчості (малювання, ліплення музичні класи та кімнати для релаксації). У процесі ремонту часто оновлювали системи опалення, водопостачання та освітлення. У деяких садках встановлювали інтерактивні дошки, мультимедіа обладнання та комп'ютери для освітніх занять.

Війна, розв'язана Росією проти України, завдала значних руйнувань інфраструктурі, зокрема й закладам дошкільної освіти. Станом на травень 2023 року, за даними Міністерства освіти і науки України, було зруйновано 70 дитячих садків, а 1031 зазнали пошкоджень. Крім того, 846 закладів дошкільної освіти опинилися на тимчасово окупованих територіях [10].

До початку повномасштабного вторгнення в Україну функціонувало близько 15000 дитячих садків. Однак через бойові дії та обстріли багато з них були по-

шкоджені або знищені. Зокрема, у травні 2022 року російська ракета влучила на територію дитячого садка в центрі Києва, залишивши після себе величезну вирву на майданчику. Внаслідок таких атак мільйони дітей втратили можливість відвідувати заклади дошкільної освіти, що негативно вплинуло на їхній розвиток та соціалізацію. Міжнародні організації, такі як Human Rights Watch, наголошують на необхідності відбудови зруйнованих закладів освіти, щоб забезпечити дітям доступ до якісного навчання. Попри складну ситуацію, український уряд та міжнародні партнери працюють над відновленням пошкоджених дитячих садків. Зокрема, у листопаді 2023 року в Миколаївській області було відновлено зруйновані школу та дитячий садок, що дозволило дітям повернутися до навчання. Відновлення закладів дошкільної освіти є критично важливим для забезпечення нормального розвитку дітей та відбудови суспільства після війни. Це вимагає значних зусиль та ресурсів, але є необхідним кроком на шляху до відновлення країни. За вимогами у кожному дитячому садочку повинні бути оснащені укриття:

- Стіни та стеля з посиленого бетону;
- Система вентиляції з фільтрацією повітря для захисту від хімічних чи біологічних атак;
- Генератори для автономного електропостачання;
- Спальні місця, ігрові куточки та запаси води й їжі для перебування до

48 годин.

Підвальні приміщення можуть використовуватись як спортивні чи ігрові зали, творчі студії або театральні сцени під час мирного стану.

Аналіз особливостей архітектурно-планувального рішення сучасних бомбосховищ показав, що такі підвальні приміщення мають два, або більше входи, зону туалету, місце для тихого відпочинку або сну, зону спілкування та навчання. Підвали безпечні за умов відсутності віконних отворів, влаштовані як цілне єдине приміщення, зонване за допомогою мобільних меблів. Обов'язковим є використання екологічно чистих матеріалів, найкраще — дерева, природної тканини або безпечних композитних матеріалів на основі природних. Тихі зони мають виділятися за допомогою м'яких килимків, закріплених таким чином, щоб не зачіплялися за них під час бігу. Передбачається обов'язкова «наявність місць для відпочинку дітей, ігрових та розвивальних осередків,

інформативність, змістовність, відповідність віковим особливостям, здатність стимулювати когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльно-поведінковий розвиток дітей» [5].

Використання візуальних мистецьких засобів у середовищі дитячих садків має стати основою для дизайнерського рішення приміщень укриттів та бомбосховищ, призначених для перебування дітей. Вважаємо за необхідне розташування таких приміщень безпосередньо під звичайними денними групами дитячих садків у кожному окремому закладі.

Для перебування дітей в укриттях обов'язковим є спланований змістовий контент роботи та різноманітні види діяльності, які допоможуть зняти рівень напруги, заспокоїтися, не призупинити розвиток дітей та освітній процес. Для дошкільного віку перебування в укритті передбачає їжу, сон, гру, навчання та спілкування. А це означає, що приміщення має легко розподілятися на зони, мати відповідне кольорне та художнє оформлення, відповідаючи при цьому усім технологічним вимогам ДСНС. До останніх відносяться безпечні шляхи, наявність води, каналізації, свіжого повітря, електричного струму (при повній безпеці та захищеності від дітей електроприладів), відсутність гострих кутів, розкручуваних болтів або гайок, фарби, яка відшаровується, шорсткої деревини і таке інше. Отже, приймаємо за основу наших пошуків, що з боку технологічного устаткування та безпеки приміщення повністю відповідає усім вимогам.

Однією з важливих умов комфортності укриття є його легкий розподіл на зони. Це можна зробити як за допомогою різнорівневої підлоги або стелі, тобто, архітектурними засобами, так і за рахунок простої зміни кольору та покриття підлоги (що є кращим під час перебування великої кількості дітей), або ж за допомогою правильного розташування мобільного обладнання, легких переносних перегородок, ширм тощо. Наразі важливим дизайнерським елементом є прозорі шафи-перегородки, які можна використовувати з обох боків, прості прозорі перегородки з розписаного оргскла, ткани завіси та ширми жалюзійного типу. Такі перегородки, окрім функції розподілу на зони, можуть нести й естетичне навантаження (іл. 1, 2). Їхнє наповнення іграшками, книжками та настільними іграми поєднане з елементами художнього розпису, утворить затишок

Іл. 1, 2. Прозорі шафи-перегородки для зонування приміщення. URL: <https://faina-khata.com/dyzayn-dytiachoi-kimnaty-idei-interieru-foto>

Іл. 3. Дитячі ліжка у вигляді сходинок;

Іл. 4. Збірні столи-трансформери. URL: <https://volyn-online.com/suchasniy-dityachiy-sadochok-vidkriv-dveri-dlya-malenkih-ratnivchan-foto>

Іл. 5, 6. Тепле безпечне покриття підлоги у сучасних українських бомбосховищах. URL: https://upmr.news/ua-in-ukraine/zavershennya-kapitalnogo-remontu-ukryttya-u-dytyachomu_sadku-53; <https://www.goethe.de/prj/lek/uk/dos/>

Іл. 7, 8. Стінові розписи для зони тихого відпочинку. URL: <https://faina-khata.com/dyzayn-dytiachoi-kimnaty-idei-interieru->

Іл. 9, 10. Рішення стін у навчальній та ігровій зоні. Використання інформаційних знаків у стінових розписах. URL: <https://www.goethe.de/prj/lek/uk/dos/bup.html>

Іл. 11. Національні мотиви стінового розпису. URL: <https://www.goethe.de/prj/lek/uk/dos/bup.html>

Іл. 12. Рішення санітарно-гігієнічної зони. URL: <https://faina-khata.com/dyzayn-bup.html> dytiachoi-kimnaty-idei-interieru-foto

та домашній настрій у будь-якому приміщенні. А ще у перегородках можна робити зони усамітнення для деяких дітей, які почувають себе невпевнено у великій компанії.

Другим елементом, який розглянемо, є меблі-трансформери — легкі пересувні конструкції, які можуть змінювати форму і функцію. Наприклад, ліжка-ящики, які можна збирати у форму столу, сходинок для перегляду кіно, і під час сну використовувати як ліжка. Такі меблі часто використовують у домашніх спальнях, у родинках, де є кілька дітей, або й у звичайних дитячих садочках (іл. 3). Але у сховищі на сьогодні такого елемента не спостерігається. Хоча існують аналогічні за конструкцією мобільні сходи-трибуни, розраховані на велику кількість людей. У зоні навчання зазвичай використовуються мобільні парти-столики, які можна поєднувати у різноманітних комбінаціях і використовувати для розділення зон, а також застосовувати під час прийняття їжі, поєднуючи дітей за певними невеличкими групами (іл. 4). Психологічно такі яскраві кольорові меблі мають піднімати настрій, утворювати позитивну атмосферу дитячого спілкування. Такий же вплив можуть здійснювати збірні килимки, які забезпечують тепле і безпечне покриття підлоги (іл. 5, 6).

Найпоширенішим художнім засобом оформлення дитячих приміщень будь-якого призначення є стінові розписи. У тих приміщеннях бібліотек, які сьогодні використовуються як дитячі укриття, сучасні українські майстри вже успішно застосовують народні казкові або патріотичні мотиви (іл. 11, 15). Цей напрям може використовувати декілька різноманітних технік від простого розпису масляними або акриловими фасадними фарбами по бетону або штукатурці до використання напівоб'ємних м'яких елементів, оббивки тканинами, комп'ютерного друку на шпалерах та будь-які інші. За тематикою також розписи мають дуже широкий спектр. Зону тихого відпочинку або сну можна влаштувати у будь-якому куточку, головне — підібрати колірне рішення, яке б відповідало спокійному характеру цієї зони. Для активної зони, де діти можуть грати у рухливі ігри, займатися фізичними вправами, краще обирати яскраві активні кольори, розписи, що несуть якусь інформаційне навантаження: цифри, літери, сучасні космічні та комп'ютерні поняття. Для зони навчання, читання казок, творчості більш доцільними будуть спокійні відтінки теплих кольорів, нейтральні за тематикою, щоб не відволікати увагу дітей.

У таблиці 1 запропоновано спрощену класифікацію художнього розпису для дитячих бомбосховищ.

Таблиця 1. Стіновий тематичний розпис

№	Зона укриття	Тематика та особливості стінового розпису	Колірне Рішення	Зразок використання
1	Навчальна зона, вона ж працює, як зона прийняття їжі	Картини природи, стихійних явищ, які не відволікатимуть увагу дітей	Спокійні відтінки теплих кольорів, гармонії нюансу	Іл. 9, 10, 17
2	Зона активного відпочинку та рухливих ігор (трансформується у театральнорозважальну)	Розписи з інформаційним навантаженням: слова, літери, цифри, поняття, архітектура, казкові тварини, екзотичні тварини, національні казки тощо	Активні яскраві кольори змішаної гами, гармонійні поєднання	Іл. 10, 14, 15
3	Зона тихого відпочинку під час довгого перебування	Картини нічного неба, планети та зорі, хмаринки — атрибути ночі, що спонукають до сну, ненав'язливі архітектурні мотиви нічного міста	Спокійні холодні кольори нюансної гами від світлих до темних з світовими вкрапленнями	Іл. 7, 8
4	Санітарно-гігієнічна зона укриття	Мотиви водяних процедур, купання, гігієнічні правила тощо	Нюансне рішення, наближене до ахроматики, краще теплих тонів,	Іл. 12.

Іл. 13, 14. Використання світла для утворення позитивного настрою. URL: <https://faina.khata.com/dyzayn-dytiachoi-kimnaty-idei-interieru-foto/>

Іл. 15, 16. Зелені куточки у дитячому середовищі. URL: https://tsn.ua/lady/dom_i_deti/dom/roslini-dlya-temnih-kimnat-yaki-vibrati-i-yak-yih-doglyadati.2672706.html

Іл. 17. Пропозиції стінового розпису для навчальної зони укриття

Таблиця 2. Систематизація художньо-дизайнерських засобів організації безпечного простору сучасних дитячих закладів

№	Художній візуальний засіб	Функціональне та естетичне призначення
1.	Шафи-перегородки з наповненням дитячими аксесуарами, або звичайні прозорі перегородки, з вітражним або іншим декоративним розписом	Розділяють приміщення на зони та утворюють ігрову позитивну атмосферу, даючи одночасно можливість дорослим спостерігати за всім, що діється в укритті
2.	Мобільні меблі-трансформери: столи, стільці, які комбінуються у різноманітних варіаціях, ліжка-шухляди, що поєднуються у місця для перегляду фільмів тощо	Працюють як основне функціональне обладнання під час навчання, прийому їжі, тихого часу або перегляду фільмів, водночас розділяючи приміщення на зони. Якщо мають яскраве офарблення, підвищують загальний настрій, активність дітей, сприяють взаємодії
3.	М'які покриття підлоги, збірні килимки, м'які панелі для нижньої частини стін у ігрових зонах	Насамперед забезпечують безпеку та тепло у підвальному приміщенні. Як яскравий колірний акцент можуть активізувати діяльність дітей, навіть мати патріотичні кольори, підтримувати виховний момент, додавати впевненості.
4.	Стінові та стельові розписи (пласкі та з об'ємними елементами), спеціальні дитячі шпалери, тканеві вишивки або роботи у стилістиці «печворк», накладні напівоб'ємні тваринки, планети та інше	Мають найбільший вплив на дитячу психіку, викликають зацікавленість, позитивну емоційну реакцію, спонукають до навчання, творчості, утворюють радісну атмосферу в приміщенні
5.	Освітлювальні прилади — як основні, так і декоративні — світлодіодні стрічки, точкові приховані світильники, різноколірні гірлянди та спеціальні фітоламп, лайтбокси	при правильному розташуванні мають забезпечити денне відчуття світла у приміщенні; можуть підкреслювати тематичну спрямованість розпису, утворюють радісне святкове відчуття; правильно оформлені лайтбокси замінюють вікна, підтримують позитивну безпечну атмосферу
6.	Зелені куточки — фітодизайн — настінні композиції з квітів та живі рослини у горщиках, зелені панелі та перегородки з верхнім поливом та підсвіткою спеціальними лампами	дуже важливі у рішенні інтер'єру бомбосховища, утворюють відчуття живої природи, позитивно впливають на дитячу психіку, дають можливість відчувати дитині свою відповідальність за когось

Ще одним художньо-дизайнерським засобом формування безпечного простору у бомбосховищі, безумовно, є світло. Окрім звичайного електричного освітлення теплих тонів, яке має на певний час замінити денне, сюди входять світлодіодні стрічки низької напруги, які довго можуть працювати без зовнішньої електроенергії, на акумуляторних джерелах, точкові світильники, які імітуватимуть зорі, сонце, якісь об'єкти, що світяться. А ще лайтбокси у зелених куточках, які мають замінити вікна, створити відчуття єдності з природою (іл. 13, 14, 16). Природні елементи — рослини, які можуть зростати при штучному освітленні фітоламп, — також обов'язковий елемент дизайну таких приміщень. Усе це допоможе дитині уникнути стресу, сприйняти необхідне перебування у сховищі, як безпечну приго-

ду. Таблиця 2 узагальнює і систематизує результати нашого дослідження.

Висновки.

1. Вивчення наукових досліджень та публіцистичних джерел за темою показало актуальність обраної теми та її недостатню розробленість у наукових джерелах, проте зацікавленість у такому дослідженні громадськості.

2. Вивчення світового досвіду будівництва безпечного середовища для дітей виявило загальну відсутність такого спеціального середовища. Для часткового офлайн-навчання школярів пристосовуються звичайні підвальні приміщення. Аналіз особливостей архітектурно-планувального рішення сучасних бомбосховищ лише підтвердив загальну абсурдність ситуації, в якій потрібно проектувати спеціальне безпеч-

не середовище для дітей дошкільного віку, адже саме ставлення під загрозу їх життя є грубим порушенням світового юридичного права. Але сьогоднішня світова ситуація показала необхідність таких проєктів.

3. У процесі дослідження було визначено та систематизовано художньо-дизайнерські засоби організації простору сучасних дитячих закладів та запропоновано їх використання у створенні безпечного простору укриттів безпосередньо у складі приміщень дитячих садків.

4. На основі дослідження, використовуючи засоби дизайну та образотворчого мистецтва, наразі проєктується безпечний та комфортний простір для укриття у дитячому садку, багатофункціональний та мобільний (пошукові ескізи стінового розпису ігрової зони представлені на іл. 17).

1. План швидкого відновлення України Президентський портал. URL: доступу: <https://www.president.gov.ua/en/news/plan-shvidkogo-vidnovlennya-ukrayini-peredbachatime-operativ-76433> (дата звертання 4.12.2024).
2. Шульга І. Формування безпечного освітнього середовища початкової школи в умовах воєнного стану. УДК 159.9 Безпечне освітнє середовище як умова навчання, соціалізації та самореалізації дитини: зб. ст. наук.-практ. конф. (29 березня 2024 р, м. Луцьк). Упоряд. Н.А. Поліщук. Луцьк: Волинський ІППО, 2024. 240 с. URL: <http://vippo.org.ua/files/conference/--171644610979649.pdf>.
3. Собченко Т., Кін О., Ворожбіт-Горбатюк В. Створення безпечного освітнього середовища у закладах освіти в умовах воєнного стану. *Новий Колегіум*. 2023. № 3 (111). С. 39—42. DOI: 10.30837/nc.2023.3.39 (дата звернення 10.12.2024). URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/b9c4c706-e71b-4-b3d-b60f-efabe55cff95>.
4. Євсєєва Н.Р., Нажа П.М., Хваджая Б.Д. Безпечне освітнє середовище: нові виклики та інноваційні рішення у придніпровській державній академії будівництва та архітектури. Лютий 2024. *Український будівельно-архітектурний журнал*. 2023. DOI: 10.30838/J.BPSACEA.2312.261223.45.1006/№ 6 (018). *Український журнал будівництва та архітектури*. С. 45—61.
5. *Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки* URL: <https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnie-seredovishhe-novi-vim/> (дата звернення 10.12.2024).
6. *Лист МОН № 1/8820-23 від 20.06.23 року*. URL: https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/89460/#google_vignette (дата звернення 10.12.2024).
7. *Усе про безпечне середовище для дітей*. URL: <https://cpdonline.co.uk/knowledge-base/safeguarding/safe-environments-for-children/> (дата звернення 12.12.2024).
8. *How to Create a Safe and Healthy Child Care Environment*. URL: <https://nojokechildcare.com/how-to-create-a-safe-and-healthy-child-care-environment/>.
9. *Key ideas for designing early childhood environments*. URL: <https://theeducationhub.org.nz/key-ideas-for-designing-early-childhood-environments/>
10. *Unicef for every child*. URL: https://www.unicef.org/ukraine/en/stories/protection-of-children-and-communities?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc.
11. Вен Х., Пашкевич К. Аналіз дизайна мебелі для ратушних дітей на основі фізіологічних змін у дітей. *Art and Design*. 2023. № 3. УДК 7.012 DOI:10.30857/2617-16.0272.2023. 3.5.
12. *IV Міжнародна наукова конференція «ВОЄННІ КОНФЛІКТИ ТА ТЕХНОГЕННІ КАТАСТРОФИ: історичні та психологічні наслідки» under Martial Law. EDUCATIONAL CHALLENGES*. Vol. 28. Issue 2. ISSN 2709-7986 (online). Pp. 141—157. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/44755/1/Zbimyk_%20VC_2024.pdf.

REFERENCES

- Plan for the rapid recovery of Ukraine Presidential portal*. Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/en/news/plan-shvidkogo-vidnovlennya-ukrayini-peredbachatime-operativ-76433> (access date 4.12.2024) [in Ukrainian].
- Shulga, I., & Polishchuk, N.A. (Ed.). (2024). *Formation of a safe educational environment of an elementary school in the conditions of martial law. UDC 159.9 Safe educational environment as a condition for learning, socialization and self-realization of a child: coll. Art. science and practice conf. (March 29, 2024, Lutsk)*. Lutsk: Volynsk IPPO. Retrieved from: <http://vippo.org.ua/files/conference/--171644610979649.pdf> [in Ukrainian].
- Sobchenko, T., Sobchenko, V., & Kin, O. (2023). Creating a safe educational environment in educational institutions under martial law. *New College*, 3 (111), 39—42. DOI: 10.30837/nc.2023.3.39 (date of application 10.12.2024). Retrieved from: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/b9c4c706-e71b-4b3d-b60f-efabe55cff95> [in Ukrainian].
- Yevseeva, N.P., Nazha, P.M., & Khvajaya, B.D. (2023). *Cational environment: new challenges and innovative solutions in the Dnieper State Academy of Construction and Architecture*. February 2024. *Ukrainian Construction and Architecture Journal*, 6 (018), 45—61 DOI: 10.30838 J.BPSACEA.2312.261223.45.1006 [in Ukrainian].
- Safe educational environment: new security dimensions*. Retrieved from: <https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnie-seredovishhe-novi-vim/> (access date 12/10/2024) [in Ukrainian].
- Letter of the Ministry of Education and Culture No 1/8820-23 dated 20.06.23*. Retrieved from: https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/89460/#google_vignette (access date 10.12.2024) [in Ukrainian].

- All about safe environments for children.* Retrieved from: <https://cpdonline.co.uk/knowledge-base/safeguarding/safe-environments-for-children/> (access date 12.12.2024) [in Ukrainian].
- How to Create a Safe and Healthy Child Care Environment.* Retrieved from: <https://nojokechildcare.com/how-to-create-a-safe-and-healthy-child-care-environment/>.
- Key ideas for designing early childhood environments.* Retrieved from: <https://theeducationhub.org.nz/key-ideas-for-designing-early-childhood-environments/>.
- Unicef for every child.* Retrieved from: https://www.unicef.org/ukraine/en/stories/protection-of-children-and-communities?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=uk&_x_tr_hl=uk&_x_tr_pto=sc.
- Wen, X., Pashkevych, K.L. (2023). *Art and Design*, 3 [in Ukrainian].
- IV International Scientific Conference «MILITARY CONFLICTS AND TECHNOGENIC DISASTERS: historical and psychological consequences» under Martial Law. *EDUCATIONAL CHALLENGES* (Vol. 28, issue 2, pp. 141—157). ISSN 2709-7986 (online). Retrieved from: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/44755/1/Zbirnyk_%20VC_2024.pdf [in Ukrainian].